אבניו ועציו ועפריו מטמאים בשרץ. ופר' למ"ד בפ"ג דמסכת ע"ז (דף מא:) ע"ז שנשתברה מאליה מותרת[א] הא מוקי לה בירושלמי כגון שהשתמה לכל אדן ואדן ולכל עץ ועץ ולכל עפר ועפר[ב] דהוי ע"ז שלימה[ג]: **אמר רבה במשא כ"ע לא פליגי דמטמאה דהא איתקש לנדה.** קשה לר"ת מ"ט דרבנן[ג] מי אית להו הא דאמר בסוף שמעתין (דף פג:) טומאה דע"ז דרבנן היא ולקולא מקשינן מ"כ אמאי[ד] דמטמא במשא מימא דהיקישא דנדה[ה] דאינה לאיבריה והיקישא דשרץ דלא מטמא במשא ואי[ו] סברי רבנן דלחומרא מקשינן[ז] אימא מהני היקשא דנדה לטמוויי באדן מסמא ודשרץ לטמוויי בכעדשה ולר' עקיבא נמי[ח] מי לחומרא מקיש אמאי אינטריך למימר דהיקישא דשרץ למשמשיה לימא לטמוויי בכעדשה ואי לקולא מקיש נא מטמא אפילו במשא והיקישא דנדה דאינה לאיבריה והיקישא דשרץ דלא מטמא במשא וכן לר' אלעזר אליבא דר' עקיבא[ט] ונראה לר"ת דגרסי' לעיל בספריס אמר רבה תזרס דאמר[י] קרא נגריניהו מינך כזר נא תאמר לו כסנם אל תאמר לו[יא] פירוש כיון דכתיב כבר ברישא[יא] וטומאתם את לפי פסילי כספך וגו' ל"ל תו למימר תזרס כמו דזה אלא לומר שמאד ים לברמיה[יב] ואתא למימר אע"ג דשאר קראי נדרשות לקולא משום דטומאת ע"ז דרבנן מנדה ילפינן לחומרא משי"ה קאמר רבה לכ"ע מטמא במשא דאית להו דרשא דתזרס ולרבנן נמי הוים מטמא באדן מסמא כנדה אי לאו דממעטין מדאיתקש לשרץ[יג]:

באבן מסמא. פי' בקונטרס אבן מוזמת על גבי יתידות ונדה יושבת עליה וכלים תחת האבן[יד] וטומאה מוכל אשר יהיה תחתיו[טו] וקשה דבמ"כ מפיק אבן מסמא מוכל המסכב וקרא דכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן בפרק בנות כותים (נדה נב:) לעליונו של זב[טז] ובמ"כ מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא מ"כ[יז] אפי' כלים שאין לאוי למשכב ומושב[יח] ובמ"כ מוכח בהדיא דכלים שאין לאויין למשכב ומושב אין להם אפי' טומאה קלה ועוד[יט] אמאי נקט אבן[כ] אפי' דף ע"ג יתידות נמי[כא] ומפרש ר"ת דאבן מסמא היינו אבן גדולה שהיא כבידה[כב] ואין הכלים מרגישים כובד הזב והנדה מחמת כובד האבן ומסמא היינו משא גדולה[כג] שצריכה שיעמה[כד] כדכתיב והיתית אבן מדא ושמת על פוס[כה] וגופא[כו] אף[כז] קשה דבמ"כ מרבה אבן מסמא מוכל המסכב דמרבה מטעם משכב ומושב וכבל הש"ס משמע דהוי מטעם משא דבמתני' קרי ליה משא[כז] ובפ' בתרא דנדה (דף סט:) תנן הזב והזכר[כז] מטמאין במשא ומפרש בגמרא מאי משא אבן מסמא ובריס דס הנדה [נדה נה.] ממעט מדוה מאבן מסמא מוהטוהא אותם[כח] ובתוספתא דכלים תניא אין עוממה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסט הזב ע"ג אבן מסמא והיסט [היינו] משא כדאמר בהעור והרוטב (מועק דף קכד:) אטו נושא לאו היסט הוא משמע ע"ג אבן מסמא שהכלים ע"ג האבן דאין לו למשכב ומושב ועוד[כט] דמדרס כלי חרס טהור וי"ל[ל] דהא דמרבה בא"כ אבן מסמא מטעם משכב ומושב היינו כשהזב ע"ג האבן והכלים[לא] אתחתיה[לב] אבל לג[כשיל] הטהור או רגלו תחת האבן הוי מטעם משא[לג] שהטהור נושא את הטמא או כשאצבעו של זב תחת האבן והכלים עליה טמא מטעם היסט דהיינו משא הזב[לה] והיינו היסיט הזב ע"ג אבן מסמא דתוספתא[לו] וא"ת בריס דס הנדה (נדה דף נד:) דממעטו דס הנדה ממשכב ומושב מהיא יושבת מאי פריך מו אי מה היא מטמא באבן מסמא אף מדוה נמי מטמא באבן מסמא כיון דכבר מיעט משכב היא יושבת מדוה ממשכב ומושב היכי אלקא דעתך דו למימר דמטמא באבן מסמא ואור"י דאבן מסמא נפקא לה מ משום דרשא דלא מטמא אלא מוכלין ומשקין דאינטריך למיכתב אבן מסמא אבן אף מאבן מסמא שהיא טומאה קלה: **ורבנן סברי בשרץ כו'.** וא"ת אמאי אינטריך שרץ למעוטי אבן מסמא תיפוק ליה מדאיתקש לנדה (לקמן דף פג:) וי"ל דיכון דגלי לן קרא[לז] דנגריניהו מינך כזר לחיים לן לאקשויי לנדה לחומרא לן דהוי ממעטי ממה אבן מסמא בע"ז כיון דאינטריך היקישא דמת לטיעורי[לח] כזית א"ל[לט] לבדאמר בפרק גמר הדין (סנהדרין דף מז:) מה ע"ז במחובר לא מיתקרא אף קבר במחובר לא מיתסר: **ולרבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרץ כו'.** תימה לר"י מאי קמיבעיא ליה הא אינטריך לאפוקי[מ] שלא יטמא בהאל המת[מא] דאמנדה דילמא לא ילפינן שום קולא דהא בעי רב חמא בר גוריא בסמוך[מב] אע"ג דנדה אינה לאבריה ויש לומר[מג] דלענין דליכא בע"ז חומרא דמת שפיר אילפינן מנדה ואע"ג דהיקישא דנדה לחומרא קולא נמי אית לן למילף והא דמספקא ליה לענין אבריה משום דלא תיתי מאדם אדם יכול להחזירם ואבני ע"ז מיהא אומן יכול להחזירם א"נ הא דקאמר למאי הלכתא וכן הא דקא מסני למשמשין היינו[מד] אמ"ל דילפינן קולא מנדה[מה]: **למשמשיה.** פירש בקונטרס שאין כלים המשמשין לע"ז מטמאין לא במשא ולא באבן מסמא דאי לאו דאיתקש לשרץ הוו מטמי כע"ז[מו] באבן מסמא ותימה דלרבנן דהיקישא דשרץ לא אתא למשמשיה[מח] מנלן דמשמשין לא מטמו במשא כמו ע"ז עצמה דלקמן קאמר רב אשי אליבא דרבה משמעין בין הן שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותן טהורין ונראה לר"י דאי לאו דאיתקש משמשין לשרץ לא הוה מטמינן להו כלל ורבנן דמטמו למשמשיה מדכתיב שקץ תשקצנו כי חרס הוא משמע כל דבר שהוא חרס פירש שאסור בהנאה הוי כשרץ ומשמשין[מט] אסור בהנאה ובזה לא יתישב פי' הקונטרס דמכי חרס הוא לא משמע למעוטי משמשין דלא מטמו במשא ומאמר אמר שפיר: **ולוקשה רחמנא לנבלה.** אמאי דהוקשה לנמת ליכא למיפרך דלוקש לנבלה דהא אינטריך למת ובכדדרשינן בגמר הדין ובקונט' פי' דהכי פריך ולוקשה לנבלה משום דאז לא הוה צריך לאקושה לשרץ: **ורבי אלעזר אמר כו'.** פי' רבינו שמואל דבמילתיה דר' אלעזר ל"ג ור"ע ולמאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה[נ] דהא אינטריך למעוטה מאבן מסמא דלחומר כ"ע לא פליגי דלא מטמא באבן מסמא דהא איתקש לשרץ[נא] ויש ספריס דל"ג דהא איתקש לשרץ[נב] ולפי זה מצינן למימר דטעמא דר' אלעזר דכ"ע לא פליגי דלא מטמא באבן מסמא לאו משום דאיתקש לשרץ אלא בלא מאי דמחמיר כולי האי לטמאות באבן מסמא ולפי זה גרסי' ר"ע ור"ע ולמאי הלכתא כו' והא דפריך בתר הכי ולוקשה רחמנא לנבלה לא פריך לוקשה לנבלה ואו לא צריך לאקושה לשרץ דאיתקש משום הכי לשרץ אלא הכי פריך דהוה ליה טפי לאקושה לנבלה דדמיא ממש לנבלה אבל לנדה לא דמיא[נג] דנדה מטמאה באבן מסמא משא"כ בע"ז:

ב א מיי' פ"ט מהלכות מעכו"מ ומושב הל"ד:
ג ב מיי' פ"ט מהלכות אבל אבות הטומאות הלכה ג: ד ד שם הלכה ב:

מוסף רש"י

היה שלו ושל ע"ז. שמקום עוני סכותל מלוי שלו (ע"ז מז.), **נידון מחצה על מחצה.** אותו חלק של ע"ז אינו עולה לו בכנגדה מלרבע אמות אבל מלבע אמות עולה לו, שאם היה עניו שתי אמות מונה האמה שלו וכותם עוד ג' אמות נתון שלו (שם). **אבניו ועציו ועפריו.** של אותו הכותל (שם). **מטמאים בשרץ.** אפילו חלק, כפי שאין כריה. שרץ אין מטמא במשא (שם). **שקץ תשקצנו.** שקץ לשון שרץ (שם).

מוסף תוספות

א. לא קשיא. תוס' הרא"ש. ב. ואח"כ בנאה. רמב"ן. ג. אליבא דרבה דאמרי ע"ז מטמאה במשא. תוס' הרא"ש. ד. קאמרי ע"ז. תוס' הרא"ש. ה. אהני. תוס' הרא"ש. ו. לית להו הא מסקנא אלא. תוס' הרא"ש. ז. א"כ איכא למפרך כדפרכינן בסוף שמעתין. תוס' הרא"ש. ח. אליבא דרבה. תוס' הרא"ש. ט. אי לקולא מקיש במשא נמי לא תטמא ואי לחומרא מקיש תטמא בכעדשה. תוס' הרא"ש. י. [ד]גרוסא בד' היתה כתובה בכל הספרים ומחקוה לפי שלא ידעו לפרש מה בא להשמיענו, ור"ח אומר דצריך לגורסה וכו' והכי פירושו תזרס דאמר קרא ליבדריהו מינך כזר. תוס' הרא"ש. יא. דקרא. תוס' הרא"ש. יב. כזר ולומר לה צא. תוס' הרא"ש. להחמיר והכנס אל תאמר לו להקל. ריטב"א. יג. ור' אלעזר אליבא דר' עקיבא אתאי האי קרא דתזרס לטמויי במשא אבל לא מסתבר ליה לאחמורי כולי האי לטמויי באבן מסמא. תוס' הרא"ש. יד. הכלים טמאין, ואע"פ שאין הזב ולא האבן שהוא יושב עליה נוגעין בהן. שיטה להר"ן. טו. יטמא, דמשמע דכל מה שתחתיו טמא ואף מה שאינו נוגע בו. שיטה להר"ן. טז. כגון אם יהיה כלי או כסות על ראשו, והכי דרשי' לי' התם וכו' וכל אשר יהיה על ראשו ותחתיו הזב יטמא והיולכך לעליונו נדרש, ולא למשכבו. שיטה להר"ן. יז. כל הכלים נמי. תוס' הרא"ש. יח. [ד]בקרא דכל אשר יהיה תחתיו לא כתיב משכב ומושב. רמב"ן. יט. כיון שהיא אף על גבי יתידות. תוס' הרא"ש. כ. שהיא כבידה וגדולה כדמייתי עלה קרא בפ' בתרא דנדה והתיית אבן חדא ושומת על פוס גובא. תוס' הרא"ש. כא. [ד]אם חדושא של אבן מפני שאינה נוגעת בכלים, אפילו כל דבר שהוא תלוי נמי. שיטה להר"ן. כב. [ר]נתונה ע"ג כרים וכסתות והן משכבות ומושבות ואינה תלויה ע"ג יתדות אלא היא מונחת עליהן ובא הזב וישב עליה. שיטה להר"ן. כג. והשתא אתי שפיר דמייתי בפ' בתרא. תוס' נדה נה. וכמ"ש הגיה הרש"ל. כד. שצריכה שיעמה ואחתיי לפי שאינה קלה לטלטל. תוס' נדה נה. (וכע"ז הגיה מרש"ל), והיינו חידושא של אבן מוסמא וכו' שלא ניכרת ישיבתו שהרי אינו מכביד כלום שכבר היתה האבן כבדה כל כך שלא הוסיפה כלום בענין ישיבתו. שיטה להר"ן, ואפילו הכי מטמא כלים הראויין לטמא משכב ומושב שתחתיה כאלו יושב ממש עליהן. תוס'

הרא"ש. כה. אם זו בלבד אבן מוסמא. שיטה להר"ן. כו. כדתנן מנין לע"ז שמטמאה במשא ומוקמי' לה באבן מוסמא וכו' ומדקרי לאבן מוסמא משא משמע דמשום משא היא מטמאה. רמב"ן. כז. והנדה והיולדת והמצורע שמתו. רמב"ן. כח. אלמא דאבן מסמא מטמא מדרן משא. תוס' הרא"ש. כט. [ד]מדין משכב ומושב אין טומאה לכלי חרש כל עיקר כדאמרינן לקמן (פד.). מי' הר"ן. ל. דתרי גווני אבן מסמא הם. תוס' הרא"ש. לא. הראוי למשכב ומושב. תוס' הרא"ש. לב. והאבן גדולה כ"כ שאינו מכביד כלום על המשכבות, ואפ"ה גזירת הכתוב שהן טמאים כדין משכבות ומושבות. ריטב"א. לג. הכא ובמס' נדה מיירי. תוס' הרא"ש. לד. דנראה. תוס' נדה נה. לה. דכי האי גוונא טמא גבי זב, דתנן בפרקא קמא דמסכת כלים למעלה מהם מרכב שהוא מטמא תחת אבן מסמא כגון שהמרכב היה תחת האבן וישב השהור עליה, אלמא אם המרכב תחת האבן מסמא הכלים שעל גבי האבן טמאים. תוס' הרא"ש. לו. כמוס; ומגה נה. מוקף: וכגון שהנדבך דוחק אצבעו של זב דאי לאו הכי הוי כאילו היה אויר בין אצבעו לנדבך דאין כאן טומאה כלל. לז. דחזרם. תוס' הרא"ש. לח. דע"ז מטמאה. תוס' הרא"ש. לט. איצטרך.

מ) תוס' הרא"ש. מא. דליכא למימר מנדה נפקא לן. תוס' הרא"ש. מב. אליבא דר' עקיבא, שבודה זרה. תוס' הרא"ש. מג. דפשיטא ליה. תוס' הרא"ש. מד. ושמעינן מינה דליכא בע"ז חומרא דמת וכו' אתיא הקישא דשרץ למשמשיה. תוס' הרא"ש. מה. עצמה לטמאה במשא ובמגע. תוס' הרא"ש. מו. ואיצטריך למעט ע"ז מאבן מסמא. תוס' הרא"ש. מז. נמי. תוס' הרא"ש. מח. דאיצטריך דאי לאו הקישא דשרץ לא הוה אמינא דנדה לא מטמא אלא בנגיעה בלבד, כמו כן אינו מטמא על גבי אבן מסמא, שהרי לא נגע.

מ) עיין עירוב דרך אבן מסמא.

תורה אור השלם

1 וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתָעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו

2 וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְסִילֵי כַסְפֶּךָ וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכֹת זָהָבֶךָ תִּזְרֶם כְּמוֹ דָוָה תֹּאמַר צֵא תֹאמַר לוֹ: ישעיהו ל כב

רב נסים גאון

פרק תשיעי רבי עקיבא

כי פליגי באבן מסמא כו'. עיקר דילה בתורת כהנים והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב, אין לי אלא בזמן שהוא יושב עליו ונוגע בו, מנין לעשרה מרשבות זה על גבי זה ואפילו על גבי ס) אבן מסמא ת"ל והיושב. וכיוצא בו אמרו בנדה ובובלא יכול היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה כו', ומנין לעשרה מושבות זה על גבי זה ואפילו על אבן מסמא, תל' לומ' וכל המשכב. ובמסכת נדה בפרק דם הנידה (דף הז) אמרו, או מה היא מטמאה באבן מסמא אף דמה נמי מטמא באבן מסמא, אמר קרא (ויקרא טו) אתם, אתם מיעוטא הוא. **ובתחלת** תוספ' טהרות אמרו, זוב הזב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית מן המת דם נדה כיוצא במרכב, חומר במרכב מבהן, וחומר בהן מבמרכב, שהן שוה מגען למשאן לטמא אדם ולטמא בגדים, מה שאין [כן] במרכב. חומר במרכב, שהמרכב תחת אבן מסמא, מה שאין כן בהן. ובמשנה נמי בתחילת הסדר יש כזה הענינו. ובפרק תינוקת (דף סט) שנינו, הזב והנדה והזכה והילדת והמצורע שמתו, מטמאין במשא ובתלמוד אמרו מאי במשא [אלימא במשא] ממש, אטו כל מת מי לא מטמא במשא, אלא מה במשא באבן מסמא דכתיב (ויקרא יא) והיתית אבן חדא ושומת על פוס גובא. **מה שרץ לא מטמא באבן מסמא אף ע"ז לא מטמא באבן** מסמא. ודע שהשרץ הזכיר בו הכתוב נגיעה, כדכתיב ונוגע בנבלתם, ופפרשי ליה רבנן במגע הן מטמאין ואינן מטמאין במשא. והואיל ואינו מטמא אלא בנגיעה בלבד, כמו כן אינו מטמא על גבי אבן מסמא, שהרי לא נגע.

ס) עיין עירוב דרך אבן מסמא.

רבינו חננאל

ובא איפליגו רבה ור' אלעזר אליבא דר' עקיבא ורבנן, רבה סבר דלרבנן לא מטמיא עבודה זרה באבן מסמא, ולר' עקיבא מטמא באבן מסמא. ופירוש אבן מסמא), כגון אבן שומה על מושב, ועל האבן עבודה זרה, ונישלה עבודה זרה ונישלה האבן, ובא אדם וישב על אותו המושב. והאי הוא דכתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב, ותני עלה אפילו ישב על עשרה מצעות זה על גבי זה אפילו על גבי אבן מסמא. דאע"ג דהא בזב אמורה, נדה נמי, ומשכב נדה מטמא באבן מסמא. וקאמר רבה דקסבר ר' עקיבא עבודה

זרה כנדה. אבל לענין משא סבר רבה דאפילו רבנן מודו שהיא מטמאה במשא. ור' אלעזר סבר באבן מסמא במשא. ור' אלעזר סבר דלענין שאין עבודה זרה מטמא, ובמשא הוא דפליגי, רבנן סברי לא מטמאה במשא, ור' עקיבא סבר מטמאה במשא. והלכה כרבנן ואליבא דר' אלעזר, דראבה משני שנויי דחיקי. וטומאת עבודה זרה דרבנן היא. ולענין הא דמסקינן בין אליבא דר' אלעזר, דלר"ע האיי (הא) דאיתקש עבודה זרה לשקץ, דכתיב שקץ תשקצנו משום משמשיה. קשיא למקצת תלמידים, כי מיכדי משמשי עבודה זרה אפילו אליבא דר' עקיב; כשקץ, היכי קא תאני לענין בית עבודה זרה אבניו עציו (ועפריו) [ועפרו] מטמאין בשרץ, ר' עקיבה אומר כנדה. ואהדרנן דהאי בית הוא גופיה ע"ז (דתנן) דהא תנן בתרה (בתריא) בהדיה שלשה בתים הן, בית שבנאו מתחילה לעבודה זרה הרי זה אסור. ואמרינן עלה אמר רב המשתחוה לבית אסור.

ס) עיין עירוב דרך אבן מסמא.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ורבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא לוקשיה לנבלה אין הכי נמי אלא מה נדה אינה לאברין אף ע"ז אינה לאברין אלא הא דבעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאברים או אינה לאברים תיפשוט ליה מהא בין לרבנן בין לרבי עקיבא דאינה לאברים רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה ובעי לה אליבא דרבי עקיבא מיתיבי ע"ז כשרץ [א]ומשמשיה כשרץ רבי עקיבא אומר ע"ז כנדה ומשמשיה כשרץ בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא [ב]אמר לך רבה מי אלימא ממתני' דקתני עציו ואבניו ועפריו מטמאין כשרץ ואוקימנא מאי כשרץ דלא מטמא באבן מסמא ה"נ דלא מטמא באבן מסמא מיתיבי נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר הן והיסטן בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא אמר לך רבה וליטעמיך נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן [ג]והתניא [1]דבר אל בני ישראל וגו' בני ישראל מטמאין בזיבה [ד]ואין נכרים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה רבי עקיבא אומר ע"ז היא והסיטה ואבן מסמא שלה ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא ולא היסטה ורבי עקיבא אומר ע"ז היא והסיטה מתקיף לה רב אשי מאי הן אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים ע"ז שהסיטה אחרים טהורין אחרים שהסיטו אותה טמאים משמשיה בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורים רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים משמשיה בין הן שהסיטו אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורין ע"ז בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת לה אמר רמי בריה דרב ייבא [ג]כדתנן [ד]הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה כרע הזב טמאין כרעו

מיתיבי ע"ז כשרץ ומשמשיה כשרץ. [ה]מדבריתא אליס ליה למיפרך[2] ממתני' משום דקתני בה משמשיה[3] משמע [ו]דע"ז דומיא דמשמשיה דלא מטמו במשא[ה]: **ומשמשיה בין הן שהסיטו כו'.** דנטייא קמא[1] לא מדכר משמשיה[7] משום דהוי בכלל הן ולא היסטן דבריתא אבל רב אשי סולגן לפרש דמשמשיה לא הן ולא היסטן ולא הוי בכלל הא דקתני בבריתא הן ולא היסטן:

ורבי עקיבא. הרב פול"ת לא גריס[ח] משמשיה במילתיה דר"ע דלא פליג [ט]במשמשיה אלרבנן: **הזב בכף מאזנים כו'.** במס' זבים (פ"ד משנה ה) גרסינן הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב בכף שנייה כרע הזב טהורין פי' ממדרס[7] ומ"מ טמאין כדין היסטן הזב כרעו הן טמאים פי' ממדרס כיון שהזב למעלה הרי נשען עליהן[א] וגילסת הקונט' מיושב יותר אך לא נמצא כן אם לא שבריתא היא בשום מקום[ב]:

ע"ז

[א]מאן דקאמר לה סבר. [ב]טפי. [ג]כשרץ. [ד]הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב ומ"מ טמאין כדין היסטן הזב כרעו הן טמאים פי' ממדרס כיון שהזב למעלה הרי נשען עליהן וגילסת הקונט' מיושב יותר אך לא נמצא כן אם לא שבריתא היא בשום מקוס[ב]: ע"ז

[1]דבר אל בני ישראל וגו' בני ישראל מטמאין בזיבה ואין נכרים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה רבי עקיבא אומר ע"ז היא והסיטה ואבן מסמא שלה ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא ולא היסטה ורבי עקיבא אומר ע"ז היא והסיטה מתקיף לה רב אשי מאי הן אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים ע"ז שהסיטה אחרים טהורין אחרים שהסיטו אותה טמאים משמשיה בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורים רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים משמשיה בין הן שהסיטו אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורין ע"ז בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת לה אמר רמי בריה דרב ייבא [ג]כדתנן [ד]הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה כרע הזב טמאין כרעו

ור' עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא. לחודה לוקשה לנבלה: **כרבה מפני לה.** דאמר לעיל דר"ע לאבן מסמא נמי אקשה לנדה ולא מצי לאקושה לנבלה: **וצעי לה אליבא דר' עקיבא.** מי מקים נמי לענין נדה דאינה לאברים אי לא: **ניחא.** דקתני לרבנן כשרץ אלמא לא מטמטמי במשא: **ממתני'.** דמסכת ע"ז [ב] אבניו ועציו כו': ה"ג **נכרי ונכרית** [ג] **ונכרים וע"ז ומשמשיה כו'.** וא"ג מנא: [ד] **נכרי ונכרים.** שגזרו חכמים עליהן טומאת זבין: **הן ולא היסטן.** קס"ד היסטן משמע שהוסטו להיינו משא ולא כשאר היסיטות שבהש"ס דמשמעו שהטמא הסיט האחרים: **בשלמא לר"ש ניחא.** דקתני ולא היסטן דמשמע דלא מטמא במשא. ולקמן פריך מאי הן אי הן טמאין קאמר פשיטא דאשתא היסטן טמא הס מיבעיא הכי מיבעי ליה למתני מגען ולא היסטן: **לכל דבריהם** [ה]. אלמא מטמאו במשא דאי לא מטמאו אלא במגע מאי כזבין לימא כטמאי מתים: **אלא.** הא משכחתא היא ובעי לתרוצי ורבה מתרץ לטעמיה ורבי אלעזר לטעמיה: **ואכן מסמא שלהן** גרסי'. **גבי נכרי ונכרית** בין בתרלתא דרבה בין לר' אלעזר והכי אמרינן בפרק במה דמסכת נדה (דף סט:) נכרי ונכרית מטמאין באהן מסמא: **ר' אלעזר מתרץ לטעמיה כו' ע"ז היא ולא היסטה.** ולא משאה שאינה מטמאה במשא: **מתקיף לה רב אשי מאי הן.** אי רבה ורבי אלעזר היסטו דבריהם לשון משא משמע להו שהסיטו אחרים דהיינו משא מאי הן והיסטן הן ולא היסטן דקתני לר' עקיבא בין לרבנן אי למימרא דהן עצמן טמאים פשיטא דאי טהורים הס היסטן מנא להו הכי מיבעיא ליפלוגי ע"ז אין היסטה טמא: **אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרים בין הן שהסיטו אחרים.** והיינו היסטן דקתני בה ככל היסטן שבמשנה: **בין אחרים שהסיטו אוטן.** דהיינו משא וזהו הן דקתני בבריתא והכי משמע הן והיסטן לישנא דבריתא משא שהזכירו חכמים בנכרי ונכרית בין הן שהוסטו על ידי אדם בין היסטן כלומר מה שהסיטו הן טמאין דמורת זבין עליהם דזב שהוסט ע"י אדם או הסיט את האדם ואת כל דבר טמאוהו דתנן (זבין פ"ה משנה ב) כל המשא על גבי זב טמא והיינו היסט וילפינן לה במסכת נדה (ד' נג.) מוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו (ויקרא טו) ומוקמי' לקרא בהתם ע"כ דה"ק וכל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו דהיינו נושא על גבי הזב: **ע"ז שהסיטה את אחרים עטורים.** דאיתקש לשרץ דהכי אלא טמא לא בהיסטו ולא באהן מסמא ואליבא דרבה קמתרץ לה רב אשי: **אחרים שהסיטום טמאים.** דהיינו משא ומודו רבנן דטמטמה במשא דאיתקש לנדה: **רבי עקיבא אומר.** ע"ז נמי כנכרי ונכרית בין שהסיטה בין שהוסטה וה"ה לאהן מסמא דאיתקש לנדה והכי תני רב אשי לבריתא אליבא דרבה נכרי ונכרית הן המשא שלהן והיסטן ע"ז היא המשא שלה ולא היסטה משמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן משמשיה לא הן ולא היסטן. וממילא לר' אלעזר מתרץ לה רב אשי הכי נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז ומשמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז היא ולא היסטה דבמשא מטמיא ולא באהן מסמא דהוא דומיא דהיסטן משמשין לא הן ולא היסטן כך נראה לי סוגיא זו. ולא פירשו רבותינו כן וסס פירשו מאי דאתקשא דרב אשי אדרבי עקיבא קאי ולא קשיא ליה אלא דאתני לה בלשון רבים והכי קשיא ליה כיון דר"ע אע"ז לחודה קאי אמאי תנא הן והיסטן היא והיסטה מיבעיא ליה למיתני ולא נהירא לי דקשיא לי טובא בגוה חדא דלא אתקשא היא דכיון דאמרן דמתני' מסכרתא היא ואוקופי מוסקינן עלה שפיר מיתני בה [הן] לר"ע בין לרבה דקאמר ר"ע אכולהו קאי וקאמר [ו] הן והיסטן לר' אלעזר נמי קאי אכולהו דהכי קאמר ר' עקיבא ע"ז לענין היסט דהיינו משא בנכרי ונכרית וכולן הן והיסטן והכי קתני רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן ועוד מ"ש דלא מיפלגי בין הסיטו להוסטו אלא בתרלתא דרב אשי ומאי דוחקיה לפלוגי בהו מי לאו דהן דבריתא משמע ליה שהוסטו והיסטן משמע ליה שהסיטו ועוד דסוף סוף בתירולא דרב אשי לא מיתרלה אתקפתיה דאי הן משום מגע משמשיה קאמר [לא] הן ולא היסטן הוא ואילו רבי עקיבא הן והיסטן קאמר ואי אנכרי ונכרית הכא נמי ה"מ לתרוצי כליעבא קמא ומאי אתקפתיה: **הילי משמחה לה.** שהתפך יסיט אדם אי מפך אחר: **כרע הזב טמאין.** שהרי הסיטן זב והיסטו של זב כי האי גוונא כתיב בין בכליס בין באדם בין באוכלין ומשקין. בכליס כתיב וכלי חרס אשר יגע בו הזב [שם] ותניא בת"כ יכול יטמאנו מאחוריו נאמר כאן בו ונאמר להלן אשר תגושל בו [שם ו] מה להלן מאחוריו אף כאן מאחוריו א"כ למה נאמר אשר יגע בו פשיעה מי גרע משאר עומדות שמטמאין כלי חרס מאחוריו יין דכתיב גבי כליס ג"ל למכתבי הכא אלא להביא מגעו שהוא כטולו ואפי' מאחוריו ואיזהו זה היסטו. וגבי אדם נמי וכל אשר יגע בו הזב [שם טו] ואי משום מגע הא כתיב נוגע בבשר הזב [שם] אלא להביא מגעו שהוא כטולו ואפי' מאחוריו ואיזה זה היסטו. וגבי אוכלין ומשקין תנא וכל כלי עץ יטבול במים [שם] אמר ר' שמעון ומה בא זה ללמדנו אם ללמד שיטמא הזב כלי שטף במגע והלא כבר נאמר הנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו [שם] אם הנוגע בו יכבס בגדיו שהן כלי שטף במגע הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע אלא למה נאמר וכל כלי עץ וגו' להביא אוכלין ומשקין וכליס הנשאין ע"ג הזב דבסיפיה דקרא דאשר יגע בו הזב כתיב דאוקמינן דמשתעי בהיסטו והיינו דתנן כל הנשא על גבי הזב טמא: כרעו

ה א מיי' פ"ו מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ה: ו ב מיי' פ"ח מהלכות מעשה המקדש ומועד הלכה ו ומגן עמוד רמב:

תורה אור השלם

1 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב

מוסף רש"י

מזבין לכל דבריהם. מעוט שלא יהא מיטע ומקבל רגיל שלנו במסכת זמר (נדה לד:).

מוסף תוספות

א. מאן דקאמר לה סבר. [ב]טפי. [ג]שרץ. מוס' הרא"ש. [ד]שרץ. מי הכי"ן. ה. ואפילו הכי דחי' ליה דלא אלימא ממתני' והא כדאיתיה והא כדאיתיה. מי' הכי"ן, דלהכי קתני כשרץ כשרץ תרי דזמני שאין דינן שוה. ריטב"א. ו. דרבה ור' אלעזר. מוס' הרא"ש. ז. במילתייהו דרבנן. מוס' הרא"ש. ח. בהך שינויא דרב אשי. מוס' הרא"ש. ט. מידי. מוס' הרא"ש. י. לפי שהיסטו של זב אינו מטמא משכב לעשותו אב הטומאה. מי' הכי"ן. יא. ובתר הכי קתני (שם משנה ו) הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שניה טמאים, ואכרע הזב קאי, לומר [דהא] דקתני דמשכבות ומושבות שהן טהורין, היינו מדין משכבות, דהא ודאי מדין היסט ראויים להטמא כאוכלים ומשקין. ריטב"א. יב. והיא פירושא דמתני', ומשום הכי גרסינן בשמעתין כדתנן. ריטב"א. וכן במקומות הרבה אלא מפני שהיא רמוזה במשנתינו, ומאי דלא פריש במתני' פריש בברייתא מזכירה בשם משנה. רמב"ן. (דלא סלגטות הגליון).

רבינו חננאל (המשך)

אבל לא אבן מסמא שלהן. ע"ז היא אבל לא היסטה. ר' עקיבה אומר ע"ז היא והיסטה, ומשמשיה הן ולא היסטן. מתקיף לה רב אשי מאי הן. והא אתקפתא דרב אשי על מימרא דרבה היא בלחוד, דאילו ר' אלעזר הא קא מתרץ הן אבל לא היסטן. ור' עקיבא אומר הן והיסטן לענין ע"ז וליכא עליה אתקפתא. ומשום הכין מתרץ רב אשי אליבא דרבה ולא קא מתרץ אליבא דר' אלעזר. ולא מכלל דסבר לה כרבה ולא סבר לה כר' אלעזר, אלא משום דתרצתא דר' אלעזר תריצא וקיימא, ודרבה צריכה עדיין תרצתא. ולא שויא רב אשי תיובתא, אלא תריץ לה תירוצא דחיקא, ולעולם אימא לך דכו' אלעזר סבירא ליה. והכין קא מתרץ רק אשי אליבא דרבה האי דקאמרת מאי הן אבל לא היסטן, ר' עקיבא אומר הן והיסטן דאימור לענין ע"ז, אמר לך רבה הכי קאמר, ע"ז ומשמשיה הן אבל לא הסיטן שהסיטו הן

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ע"ז ישנה לאברים בו'. בשל חוליות מבעיא ליה אבל ע"ז[8] שנשתברה[2] פשיטא ליה דלא מטמאה ולא משום היקישא דנדה פשיטא ליה דנשתברה דדמיא לגמרי לנדה שאין אדם יכול להחזירה דל"ב אחמי קאמר לעיל דמבעיא ליה אליבא דר' עקיבא דאליבא דרבנן נמי מלי למיבעי דהא דנפקא להו דע"ז אינה לאברים מנדה הני מילי כשנשתברה לגמרי אבל ודאי בשל נדה פשיטא ליה דנשתברה טהורה: **כי תבעי לך היכא דאין הדיוט בו'.** לענין טומאה מבעיא ליה כדפי' הקונטר' ולעיל נמי מייתי אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אבל לענין היקורא דאוריתא לא שייך למילף מנדה ואע"ג דאסור בהנאה בטומאה דרבנן מיבעיא ליה אי פרכה אי לא משמע דבהדיוט יכול להחזירה פשיטא דאסירה אפילו לגישא בתרא מדבעי לענין טומאה בהדיוט יכול להחזירה דאי איכא הנאה דאוריתא שרי כ"ש דלא מטמא[9] וקשה לר"י דבפרק ג' דמסכת ע"ז (ד' מט:) פליגי רב ושמואל בע"ז שנשתברה מגאיה דרב אמר ליכה לנטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין ע"ז ליכה לנטל אבל דרך גדילתה וצבי לאוקמא פלוגתייהו בשברי שברים ומסיק דבע"ז של חוליות עסקינן והדיוט יכול להחזירה קא מיפלגי דרב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה כו' לא בטלה משמע דבאין הדיוט יכול להחזירה אפי' רב מודה דשרי ואלא לר"י דהתם פליגי בחוליות קטנים דכשמתפרקין הוו כעין שברי שברים דקאמר התם מעיקרא אבל הכא מיירי בחוליות גדולות דאפי' שמואל מודה דאסירי בהנאה אפי' אין הדיוט יכול להחזירה: **וישימו להם בעל ברית וגו'.**

האי קרא נשופטים כתיב וקשה לר"י[4] למה לא הביא קרא דמלכים (ב' ט) [6]זבוב בעל עקרון ולמה ליה לאתויי בריית[7] ול"ל דאי מהתם ה"א זבוב גדול היה אלא שהיה לו דמות זבוב לכך מייתי מהכא אלא קטן כשאר זבובים דקתני ומניחה בתוך כיסו ודרש לה מדכתיב בעל ברית משמע שברחו להן ברית להיות כל שעה אלא ומסברא קאמר זה זבוב בעל עקרון[7]:

מה מת בכזית אף ע"ז בכזית.

תימה [לר"י] לרבי עקיבא אי יצנה לאברים גוזי האי היקישא לקולא דבעי כזית אאברים אבל ע"ז שלימה אפילו אין בה כזית דומיא דמת כשהוא שלם דמטמא אפילו אין בו כזית כדאמר במזיר בפרק כ"ג (דף נ.) ויש לומר דבמת אפי' אבר שלם שאין בו כזית טמא כדאמרינן נמי התם ס"כ כך לי אבר אחד כמו כולה ואם תאמר אכתי מלי לאוקמא היקישא בחוליא אחת שכנגדה במת לא תשיב אבר וי"ל דהכיא אפילו כזית לא מטמא דכשברי שברים תשיבא: **נלמדנה** משק. דספינה אינה מיוחדת למדרס אף על פי שכל שעה יושבין בה בני אדם מכל מקום עיקרן עשויות לפרגמטיא ואומר בה[n] עמוד ונעשה מלאכתו[1] דאי ספינה מיוחדת למדרס לא הוה יליפין משק[1] כדאמרינן ברים אלו מומין (בכורות לח.) דמדרסות לא איתקוש לשק[m] : **לאפוקי ספינה שאינה מיטלטלת מליאה.** [o]ומה שמיטלטלת ביס לא תשיב ליה עלטול כיון דעיקר הילוכה ממתת המים:

כרעו הן. ונשאו הן את הזב: **טהורין.** דתנן[p] כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הרחוי למשכב ומושב האדם אבל כל שאר כלים ואוכלים אין מיטמאין ממתת משכב ומושב כדתניא (לעיל דף נט.) מי שמיומד לישיבה יצא זה שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ולמהוי אפילו לאוכלין לטומאה ממתת משא הזב נמי לא [q]דכי כתיב משא הזב באדם כתיב והנושא אותם וגו' והא דאמר לעיל נכרי ונכרית וע"ז שהסיטום אחרים טמאים באדם קאמרינן: **כל הטמאות אחרים.** אחרים כגון בכף מאזנים או אדם טמא מת שהסיט את חברו טהורין: **שלא מצינו לו.** בשאר טומאות שבתורה אלא בזב: **ולא דומי ליה.** דאתי מריבויא דזב וע"ז מנהה גמרי דהיינו זב: **ישנה לאברים.** כגון של חוליות ישנה לטומאתה אבר אבר או לא: **דהדיוט יכול להחזירה.** שאין צריך אומן לכך: **פחות מכזית.** והיא שלמה: **לענין היסור.** ליאסר בהנאה: **ומחבקה ומנשקה.** וחזו לשון ברית אהבה וחבה. אלמא אדוקים בה וע"ז היא: **הא איתקש למת.** כדלקמן [r]אל קבר בני העם: **ורבנן למאי הלכתא כו'.** אתקפתא היא. לרבנן דאמרי אינה מטמאה במשא למאי הלכתא אמרו אליביהו דאיתקש לנהה דאינה לאברים ולשרץ דלא מטמא בשדעשה אף ע"ז נמי בכעדשה או דילמא הא איתקיש למת מה מת בכזית אף ע"ז בכזית אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא ת"ש דתניא [2]ע"ז פחותה מכזית אין בה טומאה כל עיקר שנאמר [2]וישלך את עפרה [s](אל) קבר בני העם מה מת בכזית אף ע"ז בכזית ורבנן למאי הלכתא איתקש לשרץ דלא מטמא במשא לנדה דאינה לאברין למת דלא מטמא בכעדשה אימא לחומרא למאי הלכתא אקשה רחמנא לשרץ למטמוי בכעדשה לנדה למטמוי באבן ממסמא אקשה רחמנא למת למטמוי באהל [t]טומאת עבודה זרה דרבנן היא וקולא וחומרא לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן: **מתני'** [u]מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר [3]דרך אניה בלב ים:

גמ' פשיטא אניה בלב ים היא הא קמ"ל כים מה ים טהור אף ספינה טהורה תניא חנניה אומר נלמדה משק [v]מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטלת מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס מאן דאמר אניה בלב ים [w]הא נמי בלב ים היא למ"ד כשק הנך (היא) דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן אין אי לא לא [x]אבל ספינה של חרס אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן למ"ד אניה בלב ים היא הא נמי אניה בלב ים היא למ"ד מיטלטלת מלא וריקן הא נמי מיטלטלת מלא וריקן דא"ר חנינא בן עקביא מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שטועינים אותה ביבשה ומורידין אותה למים א"ר יהודה אמר רב [y]לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפי' שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי חנינא בן עקביא ופירשה אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפי' בשעת מיתה שנא' [4]זאת התורה אדם כי ימות באהל אפי' בשעת מיתה תהא עוסק בתורה [z]אמר ר"ל [a]אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אמר רבא ולחנניא

לאפוקי ספינה שאינה מטלטלת מלא וריקן, לפיכך אינה מקבלת טומאה. **מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס.** לרבנן שמדמין אותה לים, אף ספינה של חרס טהורה. ולחנניה שהוא למד לטהרת ספינה משק, ספינה של חרש [מקבלת] טומאה, דאמר לן עץ ובגד ועור ושק דכתיבי בענינא, גמרינן להו משק, נמצא (משק) [השק] מלמד עליו, אלו הדברים שכתובין בפרשה. וכן מלמד שאין מקבלין טומאה אלא מה שהוא מטלטל מלא וריקן, כגון שק. אבל כלי חרס אינו כתוב עם השק, לפיכך אין השק מלמד עליו, דאע"פ שאינו מטלטל מלא וריקן, מקבל טומאה. **אי נמי** איכא בין רבנן שלמידין מן הים, ובין חנניה שהוא למד מן השק, (ספות) ספ[ינת] הירדן. לרבנן טהורה, ולחנניה טמאה מפני שהיא מטלטלת מליאה וריקנית כר' חנניה בן עקביה. **אמר רבה**

ז א מיי' פ"ח מהלכות משכב ומושב הלכה ז ס":
ח ב מיי' פ"ג מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ד:
ט ג שם הלכה ב ס":
י ד שם הלכה ס":
יא ה ו ז מיי' פרק י"ח מהלכות כלים הל"ט:
יב ח מיי' פ"ג מהלכות מ"מ הלכה יב עוש"ע יו"ד סימן רמז פעיף כא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שהחורין וכו' רבי כתיב משא הזב באדם כתיב. עי' נדה דף נד ע"ב בכ"י ד"ה היא עושה וצע"ג: תוס' ד"ה בי תיבעי וק"ל לר"י. ק"ל הא שם מבואר דמקין כיטול הוא (ומש כן) (י"ל) דהאיבעיא בע"ז שלא יטמא לגא מהני ביטול אם טהור מעומאה ע"ש:

מוסף תוספות

א. שאינה של חוליות. ריטב"א. ב. לגמרי. תוס' הרא"ש. ג. מנא לן דהוא זבוב אלהי עקרון אי משום דאיכא קרא אחרינא בבעל זבוב אלהי עקרון, א"כ. ריטב"א. ד. דכיון דבעלמא כתיב זבוב אלהי עקרון והכא כתיב וישימו מסתמא על זבוב דהתם מיירי. ריטב"א. ה. לישב. רמב"ן. ו. כתוס' בממתת דף נא. מוסף: דאפי' עיקרו עשוי להעביר בני אדם מעיר לעיר וכו' לא חשיב מדרס כיון דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום. ז. לענין מלא וריקן כי היכי דלא יליפי מיניה לענין קבול. ריטב"א, [ו]אפי' גדולה טמאה. רמב"ן. ח. אפילו פשוטי כלי עץ מקבל טומאת מדרס. ריטב"א. ט. פי' ואפילו ע"י שוורים. ריטב"א.

רב נסים גאון

כמאן אזלא כל הטמאות המסיטות טהורות. חוץ מהיסטו של זב, שלא מצינו בכל התורה כולה. עיקר דילה בתורת כהנים, וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר, אין לי אלא כלי חרס, מנין לרבות כלי כר'. ומאחר שלמדנו שאין מטמאין אותו אלא מאורור, מה ת"ל אשר יגע בו, מגע שהוא כבולו, הוי אומר זה היסטו ואמרו וכל אשר יגע בו הזב, זה הוא היסטו של זב. הרי למדנו מיכן שכל מה שיסיטנו הזב טמא. ובה נגדה יולדת וכל דדמי לזב וטומאתן כטומאת הזב. ומזה העיקר אמרו במשנה [זבין פ"ד מ"ו] הזב בכף מאזנים, ואוכלין ומשקין בכף שנייה וכו'. ובאמת לא פרט בין הטהור המסיט את הזב, ובין הזב המסיט את הטהור, כמו ששנינו [שם פ"ה] המסיט את הזב או שהזב מסיט בו מטמא אוכלין כו', ובתוספתא [זבין פ"ד] אמרו בין שהזב מכרעין טמא אחד כו'. ותנן נמי [שם פ"ג מ"א] עלו באילין שכוחו רע ובסוכה שכוחה רע טמא. אלא אם כן יהיה הטיסט במקום בית הסתרים, אז יהיה דינו משונה, כמפורש במסכת נדה בפרק יוצא דופן [דף מז], אמר ריש לקיש קנה בקומטו של זב, והסיט בו את הטהור, טהור. קנה בקומטו של טהור, והסיט בו את הזב, טמא. מאי טעמא, דאמר קרא [ויקרא טו] וכל אשר יגע בו הזב וריין לא שטף במים, זה הסיטו של זב, שלא מצינו בכל התורה כולה, ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהסיט ונגיעה כידו, מה התם מבראי אף הכא מבראי. ובתורת כהנים אמרו מה ידיו בבראה, פרט לבית הסתרים, אף כל בשרו בבראה, פרט לבית הסתרים. דאלמא כי מגיד (הטהור לזב) [זב לטהור] במקום בית הסתרים טהור הוא. ובמס' ע"ז בפרק ד' ישמעאל [דף ס] אומר, ג' אבנים זו בצד זו אמרו, אמר רב אשי כל שבזב טמא, בגוי עושה יין נסך, וכל שבזב טהור, בגוי אינו עושה יין נסך. מיכן אמר ב) ר"ש קנה של זב כו'. **ובבבא** קמא בפרק כיצד הרגל [דף יז] אמרו עוד אמר רבא כל שבזב טמא בנוקים משלם נזק שלם כו'.

תורה אור השלם

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מֵת גִּדְעוֹן וַיָּשִׁובוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים וַיָּשִׂימוּ לָהֶם בַּעַל בְּרִית לֵאלֹהִים:
שופטים ח לג

2 וַיֵּצֵא אֶת הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית יְיָ מִחוּץ לִירוּשָׁלִַם אֶל נַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיְדֻקֶּהָ לְעָפָר וַיַּשְׁלֵךְ אֶת עֲפָרָהּ עַל קֶבֶר בְּנֵי הָעָם:
מלכים ב כג ו

3 דֶּרֶךְ הַבַּשָּׂר בְּשֶׁמֶים דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי צוּר דֶּרֶךְ אֳנִיָּה בְלֶב יָם וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה:
משלי ל יט

4 זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל הַבָּא אֶל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:
במדבר יט יד

מוסף רש"י

זאת התורה. היכן מצויה, כאדם שימות בתאלי תורה (ברכות סג:).

רבינו חננאל

כמאן אזלא הא דתניא כל הטומאות אחרים טהורין, חוץ מן הזב, שלא מצינו לו בכל התורה כולה, נימא דלא כר"ע, דאי ר"ע הא אף ע"ז שהסיטה את אחרים טמאין. ודחינן אפילו תימא ר"ע תנא זב וכל דדאמי ליה. **נמצאו** דברי רב אשי, דפלוגתא דרבה ור' אליעזר בתרצתא דהא מתניתא, דר' אליעזר סבר בהיסט שהסיטו אחרים את עבודה זרה פלוגתא דרבנן ודר' עקיבה. אבל הסיטה היא את אחרים טהורין. ורבה סבר בהיסט שהסיטה ע"ז את אחרים פלוגתיהו, אבל אם הסיטה אחרים טמאין. **וביעיא** דרמי בר חמא, הא אמרינן כרבה בעי לה ואליבא דר"ע. אבל לרבה, לרבנן אינה לאברין. ולר' אליעזר בין אליבא דרבנן ובין אליבא דר' עקיבא אינה לאברים. וכן הלכה. **וביעיא** דרב אחדבר בר אמי ע"ז פחותה מכזית, לענין איסורא פשיטא דאסירא, דהא זבוב בעל עקרון אסור. אבל לענין טומאה אין בה טומאה של כלום, דלהכין איתקש למת, ואיתקש לנדה שאינה לאברים, ואיתקש לשרץ שאינה טמא במשא. ולא מצית למימר לחומרא לשרץ כעדשה, ולנדה לאבן ממסמא, ולמת לאהל, משום דטומאת ע"ז דרבנן היא, וכי איכא חומרא וקולא, לקולא הוא דמקשינן.

[**מתני'**] **מנין לספינה שהיא טהורה כר'.** פירוש שאינה מקבלת טומאה. רבנן דמתני' (משום) מדמי לה ספינה לים, מה הים אין מקבל טומאה אף הספינה אינה מקבלת טומאה. וחנניה מפיק לה למילתא דספינה שאין מקבלת טומאה, מן השק, דכתיב מכל כלי עץ או בגד או עור או שק, מה שק מטלטל מלא וריקן, מקבל טומאה,

---

ל) [ונמחוס לג]: מנחות לא: בכורות מח. מנ. ומי' תוס' בכורות כח. ד"ס שנלן], מ) [נעיל פב:], נ) [ל"ל לחסן], ד) [פהלרין סג: (סו:], ס) [ל"ל עלן], ו) [לקמן קכב: חגיגה כו:] ממחות לא: בכורות לח., ז) [כילה כד:], ח) בכורות סג: גיטין מז:, ט) [ל"ל עלן], כ) [דברים ז], ל) ל"ל בעל זבוב אלהי עקרון, מ) [וע"ע תוס' ממחות לא. ד"ה שיהה],

מ) עיין היטיב בתוס' שם ד"ה כל דע"ב הא דמוב טיהר לא קאי אקנה בקומטו של זב ודברי רבינו ל"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול. נראה לר"י אפילו בשיש בה מ' סאה[א] תימה לר' יצחק אמאי נקט חנניא הא רבנן נמי לא פליגי בהא דמה שמטהרין ספינת הירדן היינו משום[ב] דרך אמיה בלב יש (משלי ג) ולא משום דלא שמיה טילטול ועוד דנראה דספינת הירדן מיטלטלת אפילו על ידי בני אדם דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן ממתניתין דכלים דתנן ספינת הירדן טומאה הוי מצי לאוכומי דלחנניא [ג]שמיה טילטול:

ואמר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים כו'. מהא דקתני במטה טומאה טמא מת לא מצי לאתויי דאיש דאיכא למימר[ד] שמיטלטלת על ידי בני אדם[ה]:

שלש תיבות הן. קשה לר"י דאמאי מייתי לה דאי משום דהיא סיפא דהסיא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאתויי הסיא דג' עריסות שהן בינתיים:

הבאה במדה טהורה מכלום. אפתחה למעלה קאי דפתחה מלעילה דחזיא למדרס לא בעי מיטלטל מלא ולריקן כדאמרי' בנכורות (דף לח.):

אלא אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עין בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו מה דלמה לו [ו]להגיה של עץ וספינת הירדן לא הוה ליה אלא לאפוקי שיעוא קמא[ז] דלא"ק ספינה של חרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טמאה[ח] כחנניא ואף דרבי יוסי [ט]אמגע דקאמר ת"ק דטמא על כן נראה לרבינו מה כגי' ר"ת דגרסינן במלתיה דרב זביד [י]וספינה של חרס טהורה כתנא דידן ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא דידן מתקיף לה רב פפא מאי אף [כ] אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא [מ]ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא [נ]ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה ר' שמעאל תנא [ס]במשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס [ע]דלית ליה טהרה במקוה מתיב ר' אילעא [פ]המפץ במת מנין ודין

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול (ו) (אין) [ז]דתנן [א]שלש עגלות הן עשויה כקתידרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת של אבנים טהורה מכלום ואמר ר' יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה טמא מת [ג]שלש תיבות הן תיבה [ד]שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת [ה]והבאה במדה טהורה מכלום [ו]ת"ר דמדרס כלי חרס טהור ר' יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר אמר רב זביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן מתקיף לה רב פפא מאי אף [ז] אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא [ח]ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא [ט]ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה ר' שמעאל תנא [י]במשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס [כ]דלית ליה טהרה במקוה מתיב ר' אילעא [ל]המפץ במת מנין ודין

מסורת הש"ס

(א) רש"ל מ"ז, ב) כלים פי"ט ופכ"ד מ"ב, ג) ג"ז שם מ"ד, ד) [גי' המשנה שפתחה], ה) בכורות נא. [תוספפתא כלים פ"ב,], ו) [עיינוהו קד:], ז) ב"ק סה:, ח) [גי' כלים פי"ז מ"ח], ט) [עי' פירש"י עיינוהו קד: ד"ה לאין לו טהרה], י) עי' רש"י סוכה כ. ד"ה והתנן כל המטמא,

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכַּבּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו ה

2 כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זֻבָּהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּךְ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתֵךְ: ויקרא טו כו

הגהות הב"ח

(ו) גמ' ד"ה ע"י שוורים שמיה טילטול דתנן כל"ל ותיבת אין נמחק: (ז) שם מאי אף ספינה אלא:

גליון הש"ם

גמ' ומדרס כלי חרס מנלן דטהור. עי' רש"י עיינוהו קד קד ע"א ד"ה לא ובנכורות דף לח ע"א רש"י ד"ה אין מדרס וצ"ע:

מוסף רש"י

כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. דכתיב (ויקרא י) ואותו תשברו, שאין לו טהרה אלא שבירתו (שרובין קד:). מפץ במת מנין. שמעמת, לפי שנאמר כמת גבי מדין (במדבר לא) וכל בגד וכל כלי עור וגו', וחס אינו לא בכלל בגד ולא בכלל עור ולא בכלל כלי עץ, מנין שאפילו הוא מעמת בתוכו המת (ב"ק כה:).

רבינו חננאל

לחנניה טילטול על ידי שוורין שמיה טילטול. פי' הא דקא מטלטל מלא ורקן, אפי' על ידי שוורין [דתנן] שלש עגלות הן העשויה כקתידרא טמאה מדרס. מפני שאדם סומך עליה, כדאמרינן ביום טוב לענין עגלה של קטן. לפיכך אם דרס טמא עליה, ויש ביניהן דבר חוצץ ונפל עליה כוחו, אע"פ שלא נגע בה, טמאה. העשויה כמיטה טמאה טמא מת. אבל עגלה של אבנים טהורה מכלום ואינה מקבלת טומאה. והיאך היא עגלה של אבנים, עצים מסובכין שתי וערב ועשוין כחלונות חלונות, מניחין שם אבנים ומושכין אותן. א"ר יוחנן ואם יש בה בית קיבול רמונים טמאה. פי' כגון שאותן החלונות דחוקות ואין הרימונים נופלים משם [טמאה, ואם לאו טהורה]. שלש תיבות הן שפתחה מצידה טמאה מדרס. זוז שנקראת בבבל כזאנה, מפני שיש שיון[ש]בין למעלה ממנה. פיתחה מלמעלה טמאה טמא מת, והוא הנקרא בבבל צנדוק. הבאה במידה טהורה מכלום. [פי'] העשויה למוד בהבכיל. תנו רבנן מדרס כלי חרש טהור ר' יוסי אומר אף הספינה. אתא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא, וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרבנן. ור' יוסי ספינה של חרס טמאה כחנניה ולא [כתנא] קמא. דקא מתקיף לה רב פפא מאי אף, דאלמא אטהורה קאי ר' יוסי ולא אטומאה. אלא אמר רב פפא תנא קמא סבר מדרס כלי חרס טהור, אבל ספינה לא [חרס] טמאה כחנניה. ור' יוסי סבר אף הספינה טהורה כרבנן. **מדרס כלי חרס מנלן דטהור הוא.** אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע בשמכבו, מקיש משכבו לו, מה הוא דאית ליה בטהרה במקוה, אף משכבו [נ]מי, דבר שיש לו טהרה במקוה, הוא טמא מדרס, אבל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו מיטמא במדרס. ודבי ר' ישמעאל תנא כמשכב נדתה יהיה לה כענין הזה. **מותיב ר' אלעאי מפץ במת מניין,** שהוא טמא.

ע) הגהות גליא לענין המתקנים לענין תבות פליסס כרכס. וי"ל ועל דגיתות קפמרינן דטמאתן עניך וכו' וכוותן כזה דלא"ה היס אסור לעמוד ע"ג מפלי כשעת עטילה מטוס גזירת מרתקאות ועיין בכ"ר בפ"ב דשבועות שדמה כלמת פירש"י מממת קוטיין זו אמנם לפי דעת רבינו מ"ש.

ב) דבני רבינו הס משולי הגנה.

רב נסים גאון

אמר רבה ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול, דתנן ג' עגלות הן העשויה כקתדרה טמאה מדרס, כמטה טמאה טמא מת כו'. זה המשנה במס' כלים בפרק ג' תריסים. וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לבאר כי אעפ"י שהמת הוא חמור מכל הטומאות וקשה מהן, כמו ששנינו במשנה [כלים פ"א מ"ד] חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כן כולם מטמאין, אינו מטמא משכב ומושב, כמו שהוא בתורת כהנים הזב מטמא משכב ומושב לא המת, מה אם הזב שאינו מטמא טומאת ד' מטמא משכב ומושב, מת שהוא מטמא טומאת ז' אינו דין שיטמא משכב ומושב, ת"ל הזב לא המת. ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו, את שיש לו שכיבה וישיבה מטמא משכב ומושב, ואין זב שמת מטמא משכב ומושב. ושאמרו הזב שמת מטמא במטא עד שימוק הבשר, מדברי סופרים. וטמא מת נידון כמת אינו עושה משכב ומושב [לדבריהם] הזב ולא טמא מת כו'. **ובתוספתא** [כלים פ"א] חומר בבועל נדה מטמא מת שבועל נדה כר תחתון כעליון מה שאין כן בטמא מת. ואמרו במשנה ובתוספתא במס' זבין חומר בזב מבמת, שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו כו', מה שאין המת מטמא. טמא מת משכב על י' מצעות אינו מטמא אלא העליון ששכב עליו והשאר שהוזרין לפי שלא יעשה משכב ומושב. והעליון טמא בנגיעה. לפיכך היו החכמים קורים לכל דבר שאינו מטמא כדין משכב ומושב, טמא(ה) טמא מת, ולכל דבר שהוא נעשה משכב ומושב היו קורין אותו בשם מדרס בלשון קצרה. ולכן כל דבר שהוא מטמא מדרס הוא טמא במגע, דהיינו טמא מת לפי הכינוי שכינו לו. וכל דבר שאינו ראוי למשכב ומושב, הוא טמא טמא מת כדין הנגיעה, ואינו מיטמא מדרס. **וכדבר** הזה אמרה המשנה בפרק ג' סימן התחתון [נגדה מפ"], כל המיטמא מדרס מטמא טמא מת, ויש שהוא מטמא טמא מת וכו'. ואמרו בתלמוד [שם] כל המטמא מדרס מטמא טמא מת כל דחזי ליה למדרס מטמא טמא מת, ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס, לאיתויי סאה ותרקב, דתניא והיושב על הכלי, יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו, יהא טמא, ת"ל אשר ישב עליו הזב לא שמיוחד לישיבה יצא זה שאומ' עמוד ונעשה מלאכתנו, ובתוספתא [שם דכלים פ"ב] עריסת בנות שמאה טמא מת. היתה משמשת שכיבה הרי זו טמא מדרס. מיטה שמוכרין עליה כלים, הרי זו טמאה טמא מת, היתה משמשת שכיבה וישיבה הרי זו טמאה מדרס. **ומאלו** העיקרים יתברר לך פירוש טומאת מדרס וטמא מת. ולפיכך היתה התיבה שפתחה מצידה שהיא ראויה למושב, טמאה מדרס. ושפתחה מלמעלה שאינה ראויה למושב, טמאה טמא מת כמגע ולא טומאת מושב. הבין זה ושמור אותו בליבך כי הוא עיקר גדול. **יצא כלי חרש** (דאין כו') **דלית ליה טהרה במקוה.** כמו שכתוב בתורה [ויקרא יא] ואותו תשברו, ואמרו רבותינו ז"ל מלמד שאין לו טהרה אלא שביתה.